

УДК 342(1+31):343(31+9.01)
DOI: 10.31733/2078-3566-2019-3-244-249

Носач А. В. ©
кандидат юридичних наук
(Харківський національний
університет внутрішніх справ)

ДЕРЖАВНИЙ СУВЕРЕНІТЕТ І ТЕРИТОРІАЛЬНА ЦІЛІСНІСТЬ – ФУНДАМЕНТАЛЬНІ НАЦІОНАЛЬНІ ІНТЕРЕСИ УКРАЇНИ

У межах наукової статті розкрито зміст та сутність понять «державний суверенітет» і «територіальна цілісність». Досліджено проблему, визначення змісту фундаментальних національних інтересів України та співвідношення з ними таких понять, як державний суверенітет і територіальна цілісність України. Наголошено на тому, що посягання на державний суверенітет і територіальну цілісність України як на сферу національних інтересів держави визнаються характерними ознаками злочинності.

***Ключові слова:** державний суверенітет, територіальна цілісність, національні інтереси, фундаментальні національні інтереси України, злочини проти державного суверенітету і територіальної цілісності.*

Постановка проблеми. У широкому розумінні слова безпека держави та суспільства являє собою стан захищеності їх життєво важливих інтересів від внутрішніх та зовнішніх загроз. При цьому під життєво важливими інтересами слід розуміти сукупність потреб України як держави та суспільства, задоволення яких може надійно забезпечити цивілізовану життєдіяльність та прогресивний розвиток особистості, суспільства, держави в цілому, які є певною соціальною системою. Безпека, як відомо, є однією із важливих властивостей соціальної системи, а також одночасно гарантією її існування, що виражається в таких системних ознаках як цілісність, відносна самостійність та стійкість. Втрата будь-якої з цих ознак призводить до загибелі системи.

Не позбавлено цих постулатів і питання національної безпеки України. Наголошуючи на проблемі розуміння національної безпеки України, ми завжди пам'ятаємо про те, що це є певний рівень захищеності державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз. При цьому аналіз та дослідження вищезазначених національних інтересів у сучасних умовах розвитку українського суспільства має неабияку актуальність. Встановлення сенсу цих інтересів дає можливість створити ефективну систему протидії сукупності суспільно небезпечних проявів, що посягають на національну безпеку України.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Проблемою дослідження кримінально-правового аналізу групи злочинів, що посягають на національну безпеку України, в різні часи займалися такі відомі вітчизняні науковці: Г. В. Андрусів, О. Ф. Бантишев, І. В. Діордіца, О. Ю. Звонарьов, Д. С. Зоренко, Я. О. Лантінов, В. А. Ліпкан, П. С. Матишевський, Л. В. Мошняга, М. А. Рубашенко, Є. Д. Скулиш, В. Я. Тацій, О. А. Чуваков, М. І. Хавронюк, О. В. Шамара.

Але всі вони досліджували питання національної безпеки України та національ-

них інтересів, що виступають як об'єкти посягання, з точки зору кримінально-правового підходу до цієї проблеми. При цьому аналіз національних інтересів взагалі та державного суверенітету і територіальної цілісності зокрема, з кримінологічної точки зору або з позиції як характерної ознаки окремого різновиду злочинності, ними не здійснювався.

Метою нашого наукового дослідження виступає аналіз посягання на державний суверенітет і територіальну цілісність як фундаментальні національні інтереси України та визначення їх як характерної ознаки злочинності в цій сфері.

Виклад основного матеріалу. Для досягнення поставленої наукової мети вважаємо за доцільне звернути увагу на ряд аспектів. По-перше, розкрити зміст та сутність понять «державний суверенітет» і «територіальна цілісність». По-друге, визначитися з розумінням національних інтересів та співвідношення з ними державного суверенітету і територіальної цілісності України. По-третє, розглянути посягання на державний суверенітет і територіальну цілісність України як характерну ознаку злочинності в цій сфері.

Аналізуючи зміст понять «державний суверенітет» і «територіальна цілісність», необхідно звернути увагу на позиції науковців у цьому питанні, як тлумачать їх словники та можливість закріплення їх на законодавчому рівні.

Поняття державного суверенітету України було визначено, проголошено і закріплено в Декларації про державний суверенітет України, яка була прийнята Верховною Радою Української РСР 16 липня 1990 року, як верховенство, самостійність, повнота і неподільність влади Республіки в межах її території та незалежність і рівноправність у зовнішніх зносинах [1].

Іншими словами, на законодавчому рівні державний суверенітет України розуміється як влада держави в межах її території.

Аналогічний підхід до цього питання і погляд на нього ми спостерігаємо і в науковому просторі.

Так, у вільній енциклопедії «Вікіпедія» під державним суверенітетом розуміють верховенство держави на своїй території і незалежність у міжнародних відносинах. Верховенство держави означає дію в межах її території тільки однієї публічної влади, яка визначає повноваження усіх державних органів і посадових осіб, а також підлеглість цій владі всього населення території. Незалежність держави в міжнародних відносинах – це її непідпорядкованість будь-якій зовнішній владі, владі інших держав [2].

Зміст поняття державного суверенітету І. В. Троян розуміє як історично зумовлену політико-юридичну властивість сучасної держави, що відображає її верховенство і рівень її самостійності у вирішенні внутрішніх питань та у взаємовідносинах з іншими державами і міжнародними організаціями [3, с. 135–136].

У свою чергу, як зазначає Ю. В. Байдін, державний суверенітет – це обумовлена волею народу політико-правова властивість держави, що полягає у верховенстві державної влади щодо будь-якої іншої влади в суспільстві та її незалежності від будь-якої іншої влади за її межами [4, с. 71].

Державний суверенітет – верховенство державної влади всередині країни та її незалежність і рівноправність у зовнішньополітичній сфері. Основні ознаки державного суверенітету: верховенство – передбачає верховну владу держави на власній території, її територіальну цілісність і недоторканність; неподільність – засвідчує неможливість існування в країні двох верховенств влад, а отже, двох суверенітетів (франц. *souveraineté* – верховна влада); невідчуженість – суверенні права не потребують чийогось визнання чи затвердження і не можуть підлягати сумніву або бути скасованими; необмеженість – виключно добровільне обмеження сфери реалізації власного суверенітету.

Розкриваючи цю проблему з точки зору міжнародного права, в енциклопедії сучасної України визначено, що принцип державного суверенітету – один із головних принципів міжнародного права і міжнародних відносин. Він юридично закріплений у статуті ООН, Гельсінських угодах та інших міжнародно-правових документах. Правовою основою державного суверенітету є конституції країн, декларації, загальновизнані принципи міжнародного права, які де-юре фіксують суверенну рівність держав, їхню територіальну цілісність, невтручання у внутрішні і зовнішні справи, право націй на самовизначення [5].

Найбільш якісно і повно, на нашу думку, усвідомити поняття державного суверенітету можна крізь призму аналізу його юридично значимих ознак, а саме: єдність, верховенство та незалежність державної влади.

Єдність державної влади як ознака державного суверенітету характеризується

тим, що існує єдиний орган або система органів, які утворюють у своїй сукупності вищу державну владу.

Досліджуючи питання єдності державної влади, І. В. Процюк зосереджує нашу увагу на тому, що вона здійснюється єдиною системою державних органів – апаратом держави, що функціонують на підставі єдиного для усіх законодавства, в межах однієї країни, на засадах єдиних принципів, єдиних принципових цілей і напрямків у діяльності державних органів [6, с. 75].

Сутність *верховенства державної влади* полягає в тому, що воно визначає відповідний механізм правових відносин у державі, встановлює загальний правопорядок, правоздатність, права й обов'язки державних органів, суспільних об'єднань, посадових осіб і громадян.

Як наголошував Є. Л. Стрельцов, верховенство державної влади характеризується тим, що державна влада за допомогою правотворчості регулює весь комплекс суспільних відносин (за винятком суспільних відносин, які не регулюються правом) у державі. Верховенство державної влади всередині країни виражається також в універсальності її владної сили, яка розповсюджується на все населення та всі партії і громадські організації, які діють у цій країні. Це також підкреслюється тим, що влада має такі засоби впливу, якими ніяка інша суспільна структура не володіє [7, с. 54–55].

Що стосується *незалежності державної влади*, В. В. Белєвцева, а разом з нею й інші науковці, розуміє її як самостійність держави у відносинах з іншими державами [8, с. 8]. При цьому ми вважаємо, що дана проблема взагалі не має дискусійного характеру. Справа полягає в тому, що під незалежністю розуміють можливість приймати самостійні рішення, які підкорюються власним бажанням та інтересам і не потребують зовнішніх вказівок та наказів [9]. Внаслідок цього логічно розуміти той факт, що незалежність державної влади – це непідвладність або непідпорядкованість будь-яким зовнішнім впливам.

Наступне поняття, яке нам потрібно проаналізувати та з'ясувати його зміст, це «територіальна цілісність» України.

Необхідно наголосити на тому, що як і державний суверенітет, територіальна цілісність закріплюється і передбачається у правовому полі України, а саме: в Конституції України і в Декларації про державний суверенітет України.

Конституція України в ч. 1 ст. 17 наголошує на тому, що захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу [10].

Одночасно з цим у Декларації про державний суверенітет України наголошено на тому, що територія Української РСР в існуючих кордонах є недоторканою і не може бути змінена та використана без її згоди [1].

В юридичній енциклопедії наголошено, що цілісність та недоторканність території держави – один із загальноновизнаних принципів сучасного міжнародного права. Недоторканність зумовлює насамперед заборону будь-якого посягання однієї держави на територію іншої. Цілісність означає неприпустимість насильницького розчленування території або захоплення та відторгнення (анексії) її частини [11, с. 442].

В інших довідкових виданнях територіальна цілісність або територіальна недоторканність (іноді, рідко – інтегритет) держави розуміється як принцип міжнародного публічного права, згідно з яким територія держави є недоторканою від посягань з боку інших держав шляхом застосування військової сили або загрози силою [12].

Тобто, територіальна цілісність держави – це є недоторканість у межах її кордонів і заборона зміни цієї території будь-ким без згоди держави.

Тому, коли ми наголошуємо на територіальній цілісності України, то маємо на увазі таке невід'ємне право України, що полягає в недоторканності її території в межах власних кордонів та забороні будь-кому приймати рішення, а разом з цим і реалізовувати його, про зміну цієї території без згоди власне самої України.

По-друге, як ми вже раніше наголошували, нам потрібно визначитись із розумінням фундаментальних національних інтересів та співвідношенням з ними державного суверенітету і територіальної цілісності України.

Певною мірою ми не ставимо перед собою завдання детально проаналізувати поняття фундаментальних національних інтересів, але без визначення власної позиції в цьому питанні не можна досягти основної мети нашого наукового дослідження.

Питання фундаментальних національних інтересів є однією з проблем теорії національної безпеки України. Визначаючи зміст даного поняття, необхідно відштовхнутись

від понять «*фундаментальний*» та «*національний інтерес*».

Одне із значень терміна «*фундаментальний*», яке закріплено в різноманітних словниках української мови, розуміється як головний, основний [13]. Тобто, іншими словами – те, що створює відповідну основу або базу для інших явищ.

Щодо поняття «*національний інтерес*», то в цьому випадку необхідно наголосити на тому, що воно закріплено на законодавчому рівні, а саме: в Законі України «Про національну безпеку України» (далі – *Закон про національну безпеку*), і розуміється як життєво важливі інтереси людини, суспільства і держави, реалізація яких забезпечує державний суверенітет України, її прогресивний демократичний розвиток, а також безпечні умови життєдіяльності і добробут її громадян [14].

Серед науковців найбільш вдало визначила зміст українських національних інтересів С. В. Андрущенко. На її думку, у сучасній геополітиці під національними інтересами розуміють стратегічно важливі цілі, що їх ставить перед собою кожна держава, і засоби, за допомогою яких вона планує їх досягти. Українські національні інтереси – це життєво важливі матеріальні, інтелектуальні і духовні цінності українського народу як носія суверенітету й єдиного джерела влади в Україні, визначальні потреби суспільства і держави, реалізація яких гарантує державний суверенітет країни та її прогресивний розвиток. У цьому розумінні національні інтереси є найважливішими завданнями внутрішньої і зовнішньої політики [15, с. 54–57].

Враховуючи вищевикладене, під фундаментальними національними інтересами слід розуміти базові життєво важливі матеріальні, інтелектуальні і духовні цінності українського народу, реалізація яких забезпечує державний суверенітет України, її прогресивний демократичний розвиток, а також безпечні умови життєдіяльності і добробут її громадян.

Відповідно до положень ч. 3 ст. 3 Закону про національну безпеку, до фундаментальних національних інтересів України належить:

- 1) державний суверенітет і територіальна цілісність, демократичний конституційний лад, недопущення втручання у внутрішні справи України;
- 2) сталий розвиток національної економіки, громадянського суспільства і держави для забезпечення зростання рівня та якості життя населення;
- 3) інтеграція України в європейський політичний, економічний, безпековий, правовий простір, набуття членства в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору, розвиток рівноправних взаємовигідних відносин з іншими державами [14].

Незважаючи на те, що державний суверенітет і територіальна цілісність України в цьому випадку виступають складовими елементами цілої низки фундаментальних національних інтересів України, ставлення до них є як до першочергових та основних. Збереження та укріплення власного державного суверенітету та своєї території є одним із головних, навіть державоутворюючих інтересів будь-якої країни та народу, який там мешкає. При цьому український народ і українська держава нічим не відрізняються від цивілізованих суспільств нашої планети. Державний суверенітет і територіальна цілісність України є пріоритетним фундаментальним інтересом, який забезпечує прогресивний демократичний розвиток нашої країни, а також безпечні умови життєдіяльності і добробут українських громадян.

Третій аспект, на якому нам потрібно акцентувати свою увагу, це те, що державний суверенітет і територіальна цілісність України виступають як об'єкт суспільно небезпечних посягань злочинів, сукупність яких утворює злочинність у цій сфері національної безпеки, і внаслідок цього розглядається нами як характерна ознака окремого різновиду злочинності.

Будь-яка злочинність, а разом з цим і її різновиди, має властиві тільки їй характерні ознаки, що розкривають основну сутність цього явища і дають можливість виокремити його серед загальної сукупності аналогічних.

Злочини проти державного суверенітету і територіальної цілісності, як різновид злочинності проти основ національної безпеки України, мають певну сукупність характерних ознак. Однією з таких ознак є об'єкт злочинного посягання, а саме – державний суверенітет і територіальна цілісність України.

Іншими словами, сутність питання полягає в тому, що злочин буде належати до злочинів проти державного суверенітету і територіальної цілісності тільки в тому випадку, коли він буде своїм суспільно небезпечним діянням завдавати шкоду вищезазначеним фундаментальним національним інтересам України, а саме – її державному суверенітету і територіальній цілісності. В інших ситуаціях, коли від злочинного посягання

буде страждати щось інше і навіть інші національні інтереси, це буде вважатись нами як підстава віднести цей злочин до будь-якого іншого різновиду злочинності і навіть винести за межі злочинності проти основ національної безпеки України.

Висновки. Підсумовуючи викладене вище, необхідно наголосити на такому:

- державний суверенітет і територіальна цілісність виступають як фундаментальні національні інтереси України;
- державний суверенітет України розуміється як влада держави в межах її території;
- територіальна цілісність України – це недоторканність її території в межах її кордонів і заборона зміни її будь-ким без згоди України;
- державний суверенітет і територіальна цілісність України визначається як одна з характерних ознак, що утворюють зміст злочинів проти державного суверенітету і територіальної цілісності України.

Бібліографічні посилання

1. Декларації про державний суверенітет України: декларація Верховної Ради Української РСР від 16.07.1990 № 55-XII. База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12> (дата звернення: 08.04.2019).
2. Державний суверенітет. Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Державний_суверенітет (дата звернення 15.05.2019).
3. Троян І. В. Державний суверенітет як політологічна категорія: сутність, характеристики, особливості трансформації. *Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку*. 2010. Вип. 22. С. 135–136.
4. Державний суверенітет в умовах європейської інтеграції: монографія / за ред. Ю. П. Битяка, І. В. Яковюка. Київ, 2012. 336 с.
5. Державний суверенітет. *Енциклопедія сучасної України*. URL: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=26188 (дата звернення 15.05.2019).
6. Процюк І. В. Поділ та єдність державної влади. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2007. Вип. 14. С. 70–76.
7. Стрельцов Є. Л. Державний суверенітет і суверенітет особистості: проблеми взаємовідносин. *Правове забезпечення ефективного виконання рішень і застосування практики Європейського Суду з прав людини: матеріали 2-ї Міжнар. наук.-практ. конф.* (Одеса, 20–21 верес. 2013 р.) / за ред. С. В. Ківалова. Одеса, 2013. С. 48–60.
8. Белевцева В. В. Державний суверенітет, його ознаки та властивості. *Підприємництво, господарство і право*. 2009. № 10. С. 7–10.
9. Незалежність. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Незалежність> (дата звернення 16.05.2019).
10. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. База даних «Законодавство України». URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 08.04.2019).
11. Юридична енциклопедія: в 6 т. / НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. Київ, 2004. Т. 6. 768 с.
12. Територіальна цілісність. Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Територіальна_цілісність (дата звернення 15.05.2019).
13. Словник української мови: академічний тлумачний словник (1970–1980). URL: <http://sum.in.ua/s/fundamentaljnyj> (дата звернення: 10.04.2019).
14. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19> (дата звернення: 08.04.2019).
15. Андрущенко С. В. Україна в сучасному геополітичному середовищі: монографія. Київ: Логос, 2005. 286 с.

Надійшла до редакції 02.07.2019

References

1. Deklaratsiyi pro derzhavnyy suverenitet Ukrayiny [Declarations of State Sovereignty of Ukraine: Declaration of the Verkhovna Rada of the Ukrainian SSR of July 16, 1990]: deklaratsiya Verkhovnoyi Rady Ukrayins'koyi RSR vid 16.07.1990 № 55-XII. Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrayiny». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12> (data zvernennya: 08.04.2019) [in Ukr.].
2. Derzhavnyy suverenitet. Vikipediya [State sovereignty. Wikipedia]. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Derzhavnyy_suverenitet (data zvernennya 15.05.2019) [in Ukr.].
3. Troyan, I.V. (2010) Derzhavnyy suverenitet yak politolohichna katehoriya: sutnist', kharakterystyky, osoblyvosti transformatsiyi [State sovereignty as a political science category: essence, characteristics, features of transformation]. *Ukrayins'ka natsional'na ideya: realiyi ta perspektyvy rozvytku*, 22, 135-136 [in Ukr.].
4. Derzhavnyy suverenitet v umovakh yevropeys'koyi intehratsiyi (2012) [State sovereignty in the conditions of European integration]: monohrafiya / za red. YU.P. Bytyaka, I.V. Yakovyuka. Kyiv [in Ukr.].

5. Derzhavnyy suverenitet. Entsyklopediya suchasnoyi Ukrainy [State sovereignty. Encyclopedia of modern Ukraine]. URL: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=26188 (data zvernennya 15.05.2019) [in Ukr.].
6. Protsyuk, I.V. (2007) Podil ta yednist' derzhavnoyi vlady [Separation and unity of state power]. *Derzhavne budivnytstvo ta mistseve samovryaduvannya*, 14, 70–76 [in Ukr.].
7. Strel'tsov, YE.L. (2013) Derzhavnyy suverenitet i suverenitet osobystosti: problemy vzayemovidnosyn. Pravove zabezpechennya efektyvnoho vykonannya rishen' i zastosuvannya praktyky Yevropeys'koho Sudu z prav lyudyny [State sovereignty and sovereignty of the individual: problems of relationships. Legal support for the effective enforcement of judgments and the application of the case law of the European Court of Human Rights]: materialy 2-yi Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (Odesa, 20-21 veres. 2013 r.) / za red. S.V. Kivalova. Odesa, 48-60 [in Ukr.].
8. Byelyevtseva, V.V. (2009) Derzhavnyy suverenitet, yoho oznaky ta vlastyvoli [State sovereignty, its features and properties]. *Pidpryyemnytstvo, hospodarstvo i pravo*, 10, 7–10 [in Ukr.].
9. Nezalezhnist'. Vikipediya [Independence. Wikipedia]. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Nezalezhnist'> (data zvernennya 16.05.2019) [in Ukr.].
10. Konstytutsiya Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 28.06.1996 [Constitution of Ukraine: Law of Ukraine of June 28, 1996] № 254k/96-VR. Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy». URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr> (data zvernennya: 08.04.2019) [in Ukr.].
11. Yurydychna entsyklopediya (2004) [Legal Encyclopedia]: v 6-ty t. / NAN Ukrainy, In-t derzhavy i prava im. V.M. Korets'koho. Kyiv, 6 [in Ukr.].
12. Terytorial'na tsilisnist'. Vikipediya [Territorial integrity. Wikipedia]. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Terytorial'na_tsilisnist' (data zvernennya 15.05.2019) [in Ukr.].
13. Slovnyk ukrayins'koyi movy: akademichnyy tlumachnyy slovnyk [Dictionary of the Ukrainian Language: Academic Interpretative Dictionary] (1970–1980). URL: <http://sum.in.ua/s/fundamentaljnyj> (data zvernennya: 10.04.2019) [in Ukr.].
14. Pro natsional'nu bezpeku Ukrainy: Zakon Ukrainy [On the National Security of Ukraine: Law of Ukraine of 21.06.2018] vid 21.06.2018 № 2469-VIII. Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19> (data zvernennya: 08.04.2019) [in Ukr.].
15. Andrushchenko, S.V. (2005) Ukraina v suchasnomu heopolitychnomu seredovyshchi [Ukraine in the Modern Geopolitical Environment]: monohrafiya. Kyiv: Lohos [in Ukr.].

SUMMARY

Nosach A.V. State sovereignty and territorial integrity – fundamental national interests of Ukraine. The research is aimed to analyze state sovereignty and territorial integrity as the fundamental national interests of Ukraine and to identify them as a characteristic feature of crime in this area.

To achieve the scientific goal set forth, the content is revealed and an analysis of certain scientific aspects is carried out. First, the content and essence of the concepts of «state sovereignty» and «territorial integrity» are clarified. Secondly, an understanding of national interests and relations with them of state sovereignty and territorial integrity of Ukraine are provided. Thirdly, the state sovereignty and territorial integrity of Ukraine are considered as a characteristic feature of crime in this area.

State sovereignty is the supremacy of state power within the country and its independence and equality in the foreign policy sphere. The main content and essence of state sovereignty is revealed through the prism of the analysis of its legally significant features, namely: unity, supremacy and independence of state power.

Territorial integrity is an inalienable right of Ukraine, which consists in the inviolability of its territory within its borders and the prohibition of anyone to make a decision, and, with it, to implement it, to change this territory without the consent of Ukraine itself.

The term «national interest» refers to the vital interests of man, society and the state, the realization of which is ensured by the state sovereignty of Ukraine, its progressive democratic development, as well as safe living conditions and welfare of its citizens.

In accordance with the provisions of the Law on National Security to the fundamental national interests of Ukraine belongs state sovereignty and territorial integrity.

Summing up, the following is emphasized:

- state sovereignty and territorial integrity act as the fundamental national interests of Ukraine;
- state sovereignty of Ukraine is understood as the power of the state within its territory;
- the territorial integrity of Ukraine is the inviolability of its territory within its borders and the prohibition of its change by anyone without the consent of Ukraine;
- state sovereignty and territorial integrity of Ukraine are defined as one of the characteristic features that form the content of crimes against the state sovereignty and territorial integrity of Ukraine.

Keywords: *state sovereignty, territorial integrity, national interests, fundamental national interests of Ukraine, crimes against state sovereignty and territorial integrity.*